गोरोबानां ते पटले व लगेच त्यांनी आपली "थापटी" हातीं घेऊन "अपक्व घटाची" परिक्षा करण्याकरितां सर्व संतांची डोकीं तपासून पाहिलीं व नामदेवाना गुरुप्रसाद झाला नसल्यामुळे त्याचा "घट अपक्व ठरविला." नामदेव श्री पांडुरंगाचे लाडके. प्रत्यक्ष श्री पांडुरंग त्याच्याशीं बोलत असत. तेव्हां अर्थात त्यांना गोरोबाच्या या कृतीचा विषाद वाटला व गोरोबास ठासून उत्तर दिले कीं :—

प्रभुच्या पुढतीं अन्य कुणाची, महति स्वीकरितां ॥
तत्स्मरणाविण आयुष्याचा, क्षणहि न जाय रिता ॥
अपक्व म्हणतां विचार आधीं, केला कां पुरता ॥

व रागारागानें पंढरीस श्रीपांडुरंगाकडे गाऱ्हाणे घेऊन गेले. देवानीं नामदेवांची समजूत घातली व त्याना

' नागनाथ-मंदिरी औंढयांत । विसोबा खेचर नामें संत ।
सद्गुरू मानूनि तयाप्रत । हो शरणांगत नामदेवा ॥

असे सांगून औंढया नागनाथास पाठवून दिले. विसोबा खेचरांनीं नामदेवांना आपले साक्षत्व फार मार्मिक रीतीनें पटवून देऊन नामदेवाचा,

जाऊनि सर्वहि लया मनिचा विरोध ॥
झाला तया सगुणनिर्गुणतत्वबोध ॥

येथे मध्यम खंड संपविला. उत्तर खंडांत नामदेवांची स्त्री राजाई इनें परिसा भागवताची स्त्री कमळजाइजकडून मागून आणलेला परिस विषवत् समजून "निस्पृहपणानें अति दूर चंद्रभागेंत फेकिला." परंतु त्या विषाचा सांसर्गिक दोष थोडासा लागलाच. एकीकडे राजाई नाराज झाली व दुसरीकडे परिसा भागवत

जरि न देसी खरा परिस माझा मला, निश्चयें मी तुझा प्राण घेतों ॥
करूनि किंवा स्वयें आत्महत्या जलिं, चंद्रभागेंत घेतों समाधि ॥

अशा तऱ्हेचा त्रागा करून धमक्या देऊं लागला. नामदेव असे थोडेच घाबरणार ! त्यांनी चंद्रभागातटाकीं परिसा भागवताला नेले व चंद्रभागेला परिस मागून पाण्यातील मूठभर खडे बाहेर काढले व त्यातून आपला परीस निवडून घेण्यास परिसा भागवताला सांगितले. तो पाहातो तो बाहेर काढलेले सर्व खडे परिसच होते. प्रत्यक्ष परिस निर्माण करणाराच भेटल्यावर दगडी परिसाची किंमत काय राहिली? परिसा भागवतास उपरति होऊन, तो लगेच

शिष्यभावें साष्टांग नमस्कारी। उलट त्यातें तें नामदेव वारी॥
विप्र असुनी कां करिसि वंदनातें?।पूज्य भावाचें असे तुझें नातें॥

पुढे परिसा भागवताला उपदेश देऊन नामदेव त्याचेसह औढया नागनाथास आले व मंदिरांत कीर्तन सुरू केले. नामदेव जातीने शूद्र. शूद्रानें कीर्तन करणे म्हणजे अगदीं 'अब्रम्हण्य.' त्यामुळें औढयां गांवचा ब्रह्मवृंद खवळला व देवापुढे कीर्तनाला त्यांनीं मनाई केली. आमचे नामदेवबोवा म्हणजे "आम्हीं विष्णूदास लोण्याहुनी मऊ" ब्राह्मणांचा राग न करिता त्याना गौरवून तेथून आपले चंबुगवाळे उचलले व देवळाच्या पार्श्वभागीं उभें राहून कीर्तन पुरें करूं लागले. यामुळे ब्राह्मणाचें समाधान झाले खरे परंतु संताचा झालेला हा उपमर्द आमच्या चंद्रमौली भोळ्या शंकराना कसा रुचणार? त्यांनीं लगेच सबंध देऊळ "फिरवूनि नवलचि दाखविले." याचा परिणाम व्हावयाचा तोच झाला व नामदेव हे एक मोठे संत आहेत अशी ब्रह्मवृंदाची खात्री होऊन सर्वजण नामदेवांना शरण गेले.

यापमाणें नामदेव चरित्रांतील कांहीं ठळक ठळक प्रसंग घेऊन हें काव्यमय लहानसे प्रेमळ चरित्र पूर्ण केले आहे. शेवटीं नामदेवांची आरती दिली आहे. त्यातही वरील ३ खंडांतील प्रसंग ३ कडव्यांत मोठ्या खुबीनें गोविले आहेत.

काव्यकर्ते ह' भ. प. देवीदास यांची महाराष्ट्रीयांना फारशी ओळख नाहीं. ते चांगल्या श्रेष्ठ दर्ज्याचे कवि आहेत असें त्यांच्या काव्यावरून दिसून येतें

त्याच्या कवनात प्रेम आहे त्याच्या आर्या व श्लोक वाचून कविशिरोमणी मोरोपंत व सुश्लोकी वामन यांची आठवण होते. त्याची पदे ही फार प्रेमळ आहेत. त्यांनी नामदेवाच्या तोंडी प्रसगानुसार घातलेले देवाचे धावे (पद१० ४० ४४, ४६,)करुण रसाने थबथबले आहेत. यावनीभाषेवरही त्यांचे स्वामित्व फार चांगले आहे असें त्या भाषेतील पदावरून दिसून येते. बहुतेक पद्ये भारदस्त पण सोपीं आहेत. अनुप्रास साधण्याच्या प्रयत्नात क्लिष्टता आलेले पद्य नं १७(खंड ३) सारखे एखादुसरेच आढळते परतु त्यातील अर्थस्वारस्याने मनाला फार आनंद होतो. क्वचित प्रसंगीं ऱ्हस्व दीर्घांचा विपर्यास व मात्रादोष आहेत. पण ते फारच थोडे आहेत. कवींच्या स्वैर हक्काचा उपयोग बहुतेक केला नाहीं म्हटले तरी चालेल एकंदरीत सर्व काव्य हृदयंगम आहे. साईलीलेच्या वाचकांनी हे काव्यमय चरित्र अवश्य वाचावे अशी आम्ही शिफारस करितो.

पोच व अभिप्राय.—म्युचुअल हेल्पिंग सोसायटीचा प्रथम वार्षिक रिपोर्ट (ता. १४–१–२४ ते ता. ३१–१२–२४) मुंबई शहरात अगर बाहेरगांवच्या लोकास फंडाच्या मानाने जातीभेद न पाहतां कोणाही गृहस्थास कोणत्याही प्रकारची मदत करण्याकरितां ही सोसायटी स्थापन झाली आहे. उद्देश स्तुत्य आहे. फंड चागला जमल्यास सोसायटीच्या पुढे कार्यक्षेत्र पुष्कळ मोठें आहे. गरीब लोकांना सोसायटीचा फार फायदा होईल यात शंका नाहीं. सोसायटीचा पत्ता ३२ चर्नीरोड, गिरगांव, मुबई. जनतेच्या मदतीने सोसायटी लवकरच भरभराटीस येईल अशी आशा आहे.

अध्याय २८ वा.

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ।। श्रीगुरुभ्यो नमः ।।
श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ।।
।। श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ।।

साई नव्हे एक देशी । साई सर्वभूतनिवासी ।।
आब्रह्म कीटक मुंगी माशी । व्यापक सर्वांशीं सर्वत्र ।। १ ।।
साई शब्दब्रह्मीं पूर्ण । दावी परब्रह्मीची खूण ।।
ऐसा उभयभागीं प्रवीण । तेणेंच सद्गुरुपण तयातें ।। २ ।।
स्वयें मोठा ज्ञानी गहन । करूं नेणें शिष्यप्रबोधन ।।
अथवा निज स्वरूपावस्थान । त्याचें सद्गुरुपण तयाला ।। ३ ।।
पिता देई देहासि जनन । जननापाठीं लागे मरण ।।
गुरु निर्दाळी जनन मरण । तें कनवाळुपण आणीक ।। ४ ।।
आतां पूर्वील अनुसंधान । कीजे स्वप्नाध्याय श्रवण ।।
कैसें भक्तांचे स्वप्नीं जाऊन । बाबा दर्शन त्यां देत ।। ५ ।।
कोणास म्हणत त्रिशूल काढी । कोणापाशीं मागत खिचडी ।।
कोणास घेऊन हातीं छडी । पाठ ते फोडीत गुरुमिषें ।। ६ ।।
कोणास स्वप्नीं जाऊन भेवंडी[1] । सुरापानादि मोडीत खोडी ।।
टाळूनि भक्तांचीं अनेक सांकडीं । लावीत गोडी निजपदीं ।। ७ ।।

---

१ भिववी.

कैसी कोणाची पाठ फोडिली । बरवंट्यानें छाती ठेंचिली ॥
दशमोध्यायीं वार्ता हे कथिली । श्रोतां आकर्णिली आधींच ॥ ८ ॥
पुढील कथेची अपूर्वाई । धन्य परिसंता धन्य जो गाई ॥
दोघे समरसती ठायींचे ठायीं । सौख्य अनपायी लाधती ॥ ९ ॥
असत्कथा निंदादि श्रवण । या पापांचें होईल क्षालण ॥
करूं संतकथानुवादन । परम पावन जें सदां ॥ १० ॥
आतां तेच कथानिरूपण । श्रोतां सादर कीजे श्रवण ॥
पदोपदीं येईल दिसून । कृपाळूपण साईचें ॥ ११ ॥
राली बंधू ग्रीक व्यापारी । खरीदी सर्व हिंदुस्थानभरी ॥
पेढ्या तयांच्या शहरोंशहरीं । मुंबा नगरींही एक ॥ १२ ॥
तेथील अधिकाऱ्यांचे पदरीं । सांप्रत लखमीचंदासी नोकरी ॥
अति विश्वासू आज्ञाधारी । काम करित मुनशीचें ॥ १३ ॥
रेल्वे खात्यांत आरंभीं होते । व्यंकटेश मुद्रणागारीं मागुते ॥
तेव्हांच साईच्या समागमातें । लाधले कैसें तें परिसा ॥ १४ ॥
माझा माणूस देशावर । असो का हजारों कोस दूर ॥
आणीन जैसें चिडीचें पोर । बांधून दोर पायास ॥ १५ ॥
ऐसें बाबा कितीदां वदले । जनां लोकांही बहूतीं ऐकिलें ॥
अनुभवाही तैसेंच आलें । कथितों त्या लीलेस बाबांच्या ॥ १६ ॥
नेलीं ऐसीं पोरें कितीक । देशोदेशींचीं शिरडीस अनेक ॥
त्यांतीलचि लखमीचंद एक । पोर हें भाविक बाबांचें ॥ १७ ॥
जेव्हां बहुजन्म संपादित । प्राक्तन कर्म उदया येत ॥
तेव्हांच संतसमागम लाभत । मोहजनित तम नाशे ॥ १८ ॥
विवेकाग्नी होई प्रदीप्त । भाग्योदया वैराग्य पावत ॥
संचित कर्म क्षया जात । होत जीवितसाफल्य ॥ १९ ॥

१ ऐकणारा. २ अक्षय्य.

दिठी भरतां साईनाथ। दुजिया न लभे वाव तींत ॥
तेही असोत नयननिमीलत। साईनाथ चौपासीं ॥ २० ॥
झाली लालाजींची भेटी। कथिल्या त्यांनीं ज्या स्वानुभव गोष्टी ॥
प्रेमें साठविल्या हृदयसंपुटीं। उत्कंठा पोटीं त्या सांगूं ॥ २१ ॥
धरंणें आलें तयास देख। तीही लीला अलौकीक ॥
काना मना करून एक। श्रोते भाविक परिसोत ॥ २२ ॥
सन एकोणीससें दहा। नाताळामधील दिवस पहा ॥
शिरडी प्रयाणयोग तेव्हां। लाधला हा लालाजीतें ॥ २३ ॥
तेव्हांच प्रथम प्रत्यक्ष दर्शन। परी हा योग येण्याचे चिन्ह ॥
एकादों महिन्यांचें आधींच जाण। आलें घडून तें ऐका ॥२४॥
शांताक्रूझगांवीं असतां। ध्यानीं मनीं कांहींही नसतां ॥
स्वप्न पडलें तयास अवचिता। नवल दृष्टांता देखिलें ॥ २५ ॥
म्हातारा एक दाढीवाला। साधू भक्तवृंदीं वेढिला ॥
ऐसा महात्मा उभा देखिला। तो अभिवंदिला सप्रेम ॥ २६ ॥
पुढें दत्तात्रय मंजूनाथ। बिजूर उपनांवाचे गृहस्थ ॥
आले लखमीचंद तेथें। कीर्तनार्थ गुणदासाच्या ॥ २७ ॥
दासगणूची नित्य पद्धती। समोर बाबांची छबी मांडिती ॥
ती देखतांच लखमीचंदाप्रती। आठवली मूर्ती स्वप्नींची ॥ २८ ॥
तीच दाढी तेंच वय। तेच अवयव तेच पाय ॥
लखमीचंदाचा लागला लय। कीं तोच हा होय महात्मा ॥ २९ ॥
आधींच तें दासगणूचे कीर्तन। त्यांत तुकारामाचें आख्यान
वरी त्या स्वप्नींच्या साधूचें दर्शन। लालाजी तल्लीन बहु झाले॥३०॥
लखमीचंद मनाचे कोमळ। डोळीं आलें प्रेमाश्रु जळ ॥
लागून राहिली जीवास तळमळ। मूर्ती ही प्रेमळ देखेन कैं ॥ ३१ ॥

१ साईबाबांचे धरणें. २ कधीं.

आधीं जी देखिली स्वप्नांतीं। प्रतिभा जियेची कीर्तनांतीं ॥
तिकडेच लागली अंतर्वृत्ति। आणीक चित्तीं येईना ॥ ३२ ॥
भेटेल काय कोणी स्नेही। जो मज शिरडीची सोबत देई ॥
कधीं मी प्रत्यक्ष या संतापायीं। वाटलें डोई ठेवीन ही ॥ ३३ ॥
होईल या साधूचें दर्शन कदा। भोगीन काय त्या प्रेमानंदा ॥
ऐसी उत्सुकता लखमीचंदा। लागून सदा राहिली ॥ ३४ ॥
लाविली पाहिजे खर्चाची सोय। आतां पुढे करावें काय ॥
दर्शन सत्वर कैसें होय। लागे उपाय शोधाया ॥ ३५ ॥
देव सदा भावाचा भुकेला। पहा कैसा चमत्कार घडला ॥
तेच रात्रीं आठाचे समयाला। दरवाजा ठोठावला स्नेह्यानें ॥ ३६ ॥
मग दार उघडून जों पाही। तों शंकरराव तयांचा स्नेही ॥
पुसे लखमीचदास पाही। येतां काई शिरडीस ॥ ३७ ॥
केडगांवीं जाण्याचा मानस। नारायणमहाराज दर्शनास ॥
होता परी आलें मनास। आधीं शिरडीस जावें कीं ॥ ३८ ॥
करावें यत्प्रीत्यर्थ सायास। तेंच जें चालून येई अभ्यास ॥
पारावार न आनंदास ॥ मनास लखमीचंदाचे ॥ ३९ ॥
घेतली चुलतभावांपासुनी। रकम पंधरा रुपये उसनी ॥
शंकररावांनींही तैसेंच करूनि। केली प्रयाणीं सिद्धता ॥ ४० ॥
बिस्तरा बिछायत घेतली। निघावयाची तयारी केली ॥
जाऊन वेळीं तिकीटें मिळविलीं। गाडी साधिली उभयांनीं ॥ ४१ ॥
शंकरराव मोठे भजनी। गाडींत भजन केलें उभयांनीं ॥
लखमीचंद चौकसपणीं। करी रस्त्यानीं चौकशी ॥ ४२ ॥
शिरडीकडील कोणी जन। भेटतां करावें तयांस नमन ॥
सांगा साईबाबांचें महिमान। अनुभव प्रमाण अम्हाला ॥ ४३ ॥

१ हुबेहूब नक्कल.

साईबाबा मोठे संत । नगरबाजूस अति विख्यात ॥
म्हणती तयांची कांही प्रचीत । आम्हासि निश्चित वदावी ॥ ४४ ॥
इत्यांत चार मुसलमान । शिरडीनिकट जयांचें स्थान ॥
परस्पर वार्ता वर्तमान । करितां समाधान वाटलें ॥ ४५ ॥
साईबाबांची कांही माहिती । असल्यास निवेदा आम्हाप्रती ॥
लखमीचंद अति भावार्थी । तयांस पुसती प्रीतीनें ॥ ४६ ॥
साईबाबा महान संत । शिरडींत बहुत वर्षें नांदत ॥
असे महान अवलिया महंत । प्रत्युत्तर देत ते तयां ॥ ४७ ॥
येणेंप्रमाणें बोलतां चालतां । आनंदानें मार्ग क्रमतां ॥
दोघे कोपरगावांस येतां । आठवलें चित्ता शेटीच्या ॥ ४८ ॥
साईबाबांस पेरूची प्रीती । कोपरगांवीं पेरू पिकती ॥
म्हणती गोदेच्या काठीं विकती । समर्पूं येतील बाबांस ॥ ४९ ॥
परी येतां गोदावरी काठीं । देखावा पाहून हर्षले पोटीं ॥
तांगा पोहोंचला पैल तटीं । विसरले गोठी पेरूची ॥ ५० ॥
तेथून शिरडी चार गांव । तांगा निघाला भरधांव ॥
लखमीचंदास झाला आठव । जेथें न ठाव पेरूचा ॥ ५१ ॥
तों एक म्हातारी डोईवर पाटी । धांवतां देखिली गाडीच्या पाठीं ॥
थांबविली गाडी तियेसाठीं । पेरूच भेटीस आले कीं ॥ ५२ ॥
लखमीचंद आनंदभरित । निवडून निवडून पेरू घेत ॥
राहिले पाटींत ते म्हातारी म्हणत । अर्पा मजप्रीत्यर्थ बाबांना ॥ ५३ ॥
पेरूची स्मृती आणि विस्मृती । म्हातारीची गांठ अवचिती ॥
तिची ती पाहून साईभक्ति । दोघेही चित्तीं विस्मित ॥ ५४ ॥
आरंभीं म्हातारा दिसला स्वप्नीं । तोच पुढें आढळला कीर्तनीं ॥
त्याचीच ही म्हातारी नसेलना कोणी । लालाजी मनीं तरकले ॥ ५५ ॥

असो मग पुढें गाडी हांकिली । बोलतां बोलतां शिरडी गाठली ॥
दुरून मशिदीचीं निशाणें देखिलीं ॥ भावें वंदिली उभयतांनीं ॥५६॥

मग ते पूजासंभारेसी । गेले तात्काळ मशीदीसी ॥
घेऊनि साईदर्शनासी । आनंद चित्तेंसीं ते धाले ॥ ५७ ॥

आंगणाचें द्वारांतून । सभामंडपीं प्रवेशून ॥
पाहोनि बाबांची मूर्ती दुरून । सद्गद मन जाहलें ॥ ५८ ॥

होतां इच्छित मूर्तीचें दर्शन । लखमीचंद जाहला तल्लीन ॥
विसरून गेला भूक तहान । स्वानंद जीवन लाधला ॥ ५९ ॥

हातीं घेऊन निर्मळ जळ । प्रक्षाळिलें चरणकमळ ॥
अर्घ्यपाद्यादि पूजा सकळ । केळीं श्रीफळ अर्पिलें ॥ ६० ॥

धूप दीप तांबूल दक्षणा । केली मानसप्रदक्षिणा ॥
करोनि पुष्पहार समर्पणा । बैसले चरणासन्निध ॥ ६१ ॥

भक्त प्रेमळ लखमीचंद । तयासही गुरूकृपेचा आनंद ॥
पावूनि साई चरणारविंद । रमला मिलिंद जैसो तो ॥ ६२ ॥

---

१ अशीच एक आणखी गोष्ट. शिर्डीस रामलाल नावाचा पंजाबी ब्राह्मण असे. तो मुंबईस असताना त्याच्या स्वप्नात महाराज आले व म्हणाले माझ्याकडे ये. त्याला महाराजांचें दर्शन कधींही घडले नव्हते व त्यानें फोटोही पाहिला नव्हता. तेव्हा हे स्वप्नांत आलेले महाराज कोण, हे त्याला ओळखतां येईना. दुसरे दिवशीं रस्त्यानें जातांना त्याला एका दुकानांत महाराजाचा फोटो दिसला. त्याने दुकानदाराला विचारिले "हा फोटो कोणाचा आहे व हे महाराज कुठे असतात," दुकानदाराने सर्व हकीगत सांगितली व रामलाल शिर्डीस गेला व तेव्हांपासून तो महाराजांचे देहावसानापर्यंत तेथेंच राहिला.

तेव्हां बाबा झाले वदते। "साले रस्तेमे भजन करते ॥
और दूसरे आदमीकू पुछते। क्या दूसरेसे पूछना ॥ ६३ ॥
सबकुछ आपने आखोंसे देखना। कायकू दुसरे आदमीकू पूछना ॥
झुटा है क्या सच्चा सपना। करलो आपना बिचार आप ॥ ६४ ॥
मारवाडीसे लेकर उछिंती। क्या जरूर दर्शनकी होती ॥
होई क्या अब मुराद पुरती"। आश्चर्य चित्तीं परिसतां ॥ ६५ ॥
आपण मार्गात केली चौकशी। बाबांस येथें ती कळली कशी।
हेंच आश्चर्य परम मानसीं। लखमीचंदासीं वाटलें ॥ ६६ ॥
घरीं आपणा पडलें स्वप्न। गाडींत आपण केलें भजन ॥
कळलें कैसे बाबांस वर्तमान। काय अंतर्ज्ञान हें ॥ ६७ ॥
होती दर्शनाची उत्कंठा। होता खरेंच पैशाचा तोटा ॥
उसनें घेऊन केला पुरवठा। तेही पसंत ठाकूर यां ॥ ६८ ॥
आश्चर्य परम लखमीचंदा। आश्चर्य सकल भक्तवृंदा ॥
आश्चर्य सत्पदपंकजमिलिंदा। अतर्क्य विंदान बाबांचें ॥ ६९ ॥
काढोनि ऋण करणें सण। अथवा यात्रा पर्यटण ॥
नावडे बाबांस कर्जबाजारीपण। शिकवण ही मुख्य येथील ॥ ७० ॥
असो ते सकळ भक्तांसमावेत। हेही साठ्यांचे वाड्यांत जात ॥
दुपार भरतां जेवावया बैसत। आनंदभरित मानसें ॥ ७१ ॥
इतुक्यांत बाबांचा प्रसाद म्हणून। कोणा भक्तानें सांजा आणून ॥
वाढिला थोडा पानांवरून। तृप्त तो सेवून जाहले ॥ ७२ ॥
दुसरे दिवशीं भोजनसमयीं। झाली लालाजीस सांज्याची सई ॥
परी तो कांहीं नित्याचा नाहीं। उत्सुकता राहिली मनांत ॥ ७३ ॥
मग तिसरे दिवसाची नवाई। उरल्या वासनेची भरपाई ॥
करून देती महाराज साई। कैसिया उपायीं अवलोका ॥ ७४ ॥

---

१ स्वप्न. २ उसनें. ३ मनाची हौस

गंधाक्षतादिपुष्पांसमेत । घंटा नीरांजन पंचारत ॥
घेऊनि जोग मशीदीं येत । पुसूं लागत बाबांसीं ॥ ७५ ॥
'काय आणावा नैवेद्य आज'। आज्ञा करिती महाराज ॥
सांजा ताटभर घेऊन ये मज । आरतीपूजन मग करी ॥ ७६ ॥
ठेवूनि तेथेंच पूजासंभारा । जोग तात्काळ गेले माघारा ॥
परतले सत्वे घेऊनि शिरा । सत्वा पुरा अविलंबें ॥ ७७ ॥
पुढें झाली दुपारची आरती । आधींच आणिले नैवेद्य भक्तीं ॥
ताटें येऊं लागलीं वरती । बाबा तैं वदती निजभक्तां ॥ ७८ ॥
आहे आजिचा दिवस बरवा । वाटे सांज्याचा प्रसाद व्हावा ॥
आणवा म्हणती सत्वर मागवा । सकळांनीं सेवावा यथेष्ट ॥ ७९ ॥
मग भक्तांनीं जाऊन आणिली । सांज्याची दोन बगोणीं भरलीं ॥
लखमीचंदासीं भूकही लागली ॥ पाठही भरली होती पैं ॥ ८०
पोटांत भूक पाठीस कणकण । तेणें लखमीचंद अस्वस्थमन ॥
बाबांच्या मुखीं तैं येई जें वचन । श्रोतीं अवधान देईजे ॥ ८१ ॥
"भूक लगी है अच्छा हूवा। कमरमे दर्द चाहिये दवा ॥
अब सांजेकी चली है हवा । करो सवार आरती" ॥ ८२ ॥
जें जें लखमीचंदाचें मनीं । तें तें परिस्फुट बाबांचे वचनीं ॥
शब्दावीण प्रतिध्वनी । अंतर्ज्ञानी महाराज ॥ ८३ ॥
असो पूर्ण होतां आरती । सांजा मिळाला भोजनवक्तीं ॥
पुरली लखमीचंदाची आसक्ती । आनंद चित्तीं जाहला ॥ ८४ ॥
तेथून बाबांवर जडलें प्रेम । उदबत्ती नारळ माळेचा नेम ॥
लखमीचंदही लाधले क्षेम । पूजा उपक्रम चालला ॥ ८५ ॥
जडली एवढी साईवर भक्ति । जाणारा लाधतां शिरडीप्रति ॥
माळ दक्षिणा कापूर उदबत्ती । तया हातीं पाठवीत ८६ ॥

१ तयार.

कोणीही जावो शिरडीप्रती । लखमीचंदास लागतां माहिती ॥
या तीन वस्तु दक्षिणासमवेती । बाबांस पाठविती नेमानें ॥ ८७ ॥
त्याच खेपेस चावडीचे निमीं । समारंभ तो पहावयासी ॥
जातां बाबास उठली खोशी । कासावीसी जाहली ॥ ८८ ॥
लखमीचंद मनीं म्हणत । काय ही खाशी त्रास देत ॥
वाटे लोकांची दृष्ट लागत । खोकला उठत ते पायीं ॥ ८९ ॥
ही तो केवळ मनाची वृत्ति । उठली लखमीचंदाचे चित्तीं ॥
येतां सकाळीं मशीदीप्रती । बाबाही अनुवदती नवल पहा ॥ ९० ॥
येतां माधवराव तयांप्रती । आवण होऊनि बाबा वदती ॥
काल झाला मज खोकला अती । ही काय कृती दृष्टीची ॥ ९१ ॥
वाटे मज कोणाची तरी । दृष्टचि लागली आहे खरी ॥
तेणें हा खोकला परोपरी । करी बेजारी जीवाची ॥ ९२ ॥
आश्चर्य लखमीचंदाचे अंतरीं । हीतों अनुवृत्ती आपुलीच खरी ॥
कैसें हें बाबास कळलें तरी । सर्वां अंतरीं वसती कीं ॥ ९३ ॥
मगतो विनवी कर जोडूनी । बहु आनंदलों अपुलें दर्शनीं ॥
तरी ऐसीच कृपा करोनी । महाराजांनीं रक्षावें ॥ ९४ ॥
आतां मज या पायांवाचुनी । देवचि नाहीं आणिक जनीं ॥
मन हें रमो आपुले भजनीं । अपुलेच चरणीं सर्वदा ॥ ९५ ॥
म्हणे चरणीं ठेवितों माथा । निरोप मागतों साईसमर्था ॥
आज्ञा असावी आम्हा आतां । असेच अनाथा सांभाळा ॥ ९६ ॥
असावी नित्य कृपादृष्टि । जेणें न होऊं संसारीं कष्टी ॥
लाधो तव नाम संकीर्तन पुष्टी । सुखसंतुष्टी सर्वथा ॥ ९७ ॥
घेऊनि उदी सआशिर्वाद । पावोनि स्नेह्यांसहित आनंद ॥
मार्गीं गात साईगुणानुवाद । लखमीचंद परतला ॥ ९८ ॥

---

१ खोकला २ आशिर्वादासह.

ऐसीच आणीक दुसरी चिठी । बांधून बाबांनीं आणिली शिरडी ॥
येतां प्रत्यक्ष दर्शनाची घडी । नवलपरवडी परिसा ती ॥ ९९ ॥
चिठी ती एक प्रेमळ बाई ॥ तिचिया कथेची परम नवलाई ॥
ब्र्हाणपुरीं दृष्टांत होई । महाराज साई पाही ती ॥ १०० ॥
कधींही नव्हतें प्रत्यक्ष दर्शन । तरी त्या बाईस जाहलें स्वप्न ॥
बाबा तियेच्या द्वारीं येऊन । खिचडी भोजन मागती ॥ १०१ ॥
बाई तात्काळ होऊन जागी । पाही तो नाहीं कोणीही जागीं ॥
दृष्टांत कथिला लागवेगीं । समस्तांलागीं तियेनें ॥ १०२ ॥
पती तियेचा तेच शहरीं । तेथील टपालखात्याचे अधिकारी ॥
पुढें अकोल्यास बदलल्यावरी । केली तयारी शिरडीची ॥ १०३ ॥
दंपत्य होतें मोठें भावीक । जाहलें साईदर्शनकामुक ॥
वाटलें दृष्टांताचें कौतुक । माया अलौकिक साईची ॥ १०४ ॥
पुढे सोईचा पाहुनि दिन । निघालीं दोघें शिरडी लक्षून ॥
मार्गात गोमती तीर्थ वंदून । शिरडीलागून पातलीं ॥ १०५ ॥
प्रेमें घेऊनि बाबांचें दर्शन । करूनिया भावें पूजन ॥
नित्य बाबांचे चरण सेवून । सुखसंपन्न जाहले ॥ १०६ ॥
ऐसें तें दंपत्य आनंदमने । राहिलें शिरडींत दोन महिने ॥
बाबाही तुष्टले खिचडीभोजनें । भावभक्तीनें तयांच्या ॥ १०७ ॥
खिचडी नैवेद्य समर्पणार्थ । दंपत्य आलें शिरडीप्रत ॥
चतुर्दशदिन होतां ही गत । खिचडी अनिवेदित[1] तैशीच ॥ १०८ ॥
कृतसंकल्प दीर्घसूत्रता । नावडून ती बाईचे चित्ता ॥
पंधरावे दिवशीं माध्यान्ह भरतां । खिचडीसमवेत पातली ॥ १०९ ॥
होते तेव्हां पडदे सोडिले । घेऊन समवेत भक्त आपुले ॥
बाबा आधींच भोजनीं बैसले । ऐसें समजले बाईस ॥ ११० ॥

---

१ नैवेद्य होणे राहिला.

ऐसें भोजन चालते समयीं । पडद्याचे आंत कोणी न जाई ॥
परी त्या बाईस जाहली घाई । खोली न राही ती उगली ॥ १११ ॥
केवळ खिचडी निवेदनोल्लासा । अकोल्याहून शिरडीचे प्रवासा ॥
अंगिकारी जी तियेचा धिंवसा । राहील कैसा अपूर्ण ॥ ११२ ॥
कोणाचेही कांहीं न मानितां । पडदा स्वहस्तें सारुन वरता ॥
करूनि निजप्रवेश निर्जसत्ता । कामनापूर्तता साधिली ॥ ११३ ॥
तेव्हां बाबांनीं नवल केलें । खिचडीलागीं इतुके भुकेले ॥
कीं तीच आधीं मागूं सरले । ताटचि धरिलें दों हातीं ॥ ११४ ॥
खिचडी पाहून जाहला उल्हास । उचलूनिया घासावर घास ॥
बाबांनीं सूदिले निजमुखास । कौतुक समस्तांस वाटलें ॥ ११५ ॥
पाहूनि बाबांची ती आतुरता । विस्मय दाटला सर्वांचे चित्ता ॥
खिचडीची कथा परिसतां । वाटली अलौकिकता साईची ॥ ११६ ॥
आतां येथून पुढील कथा । ऐकतां प्रेम दाटेल चित्ता ॥
एक गुजराती ब्राह्मण सेवेकरितां । आला अवचितां शिरडीस॥११७॥
रावबहादुर साठ्यांचे पदरीं । आरंभीं केली जयानें चाकरी ॥
तया शुद्ध सेवाभ्यंतरीं । लाधली पायरी बाबांची ॥ ११८ ॥
तीही कथा बहुत गोड । जयासी भक्तिप्रेमाची आवड ॥
कैसें श्रीहरी पुरवी कोड । मनाची होड तें परिसा ॥ ११९ ॥
मेघा तयाचें नामाभिधान । साई सवें ऋणानुबंधन ॥
तेणे तो पावला शिरडी स्थान । कथानुसंधान तत्पर व्हा ॥ १२० ॥
साठे खेड्याजिल्ह्याचे प्रांत । तेथें हा मेघा भेटला अवचित ॥
ठेविला तयास तैनातींत । शिवालयीं नित्य पूजेस ॥ १२१ ॥

---

१ अगणांत, सभामंडपांत. २ उगाच. ३ उत्कंठा. ४ कोणाची परवानगी न घेतां. ५ हरि विनायक साठे.

पुढें हे साठे शिरडीस आले। तेंच तयांचे भाग्य उदेलें ॥
तेथें महाराज साई जोडले। चित्त जडलें तच्चरणीं १२२ ॥

यात्रेकऱ्यांचा पाहूनि रगडा। झाला तयांचे मनाचा धडा ॥
असावा येथें आपुला वाडा। सोय विऱ्हाडां लागेल ॥ १२३ ॥

मग पुढारी ग्रामस्थ मिळविले। तया जागेचें संपादन केलें ॥
जेथें बाबा आरंभीं प्रगटले। वाड्याचें ठरविलें तें स्थल ॥ १२४ ॥

या पवित्र जागेचें महिमन। चतुर्थाध्यायींच पूर्ववर्णन ॥
द्विरुक्तीचें नाहीं प्रयोजन। चालवूं निरुपण पुढारा ॥ १२५ ॥

असें मेघाचें संचित मोठें। लाधले रावबहादुर साठे ॥
तेव्हांच तो लागला परमार्थवाटे। नेटें पाटें तयांच्या ॥ १२६ ॥

परिस्थितीस होऊनि वश। पावला होता कर्मभ्रंश ॥
तयास देऊनि गायत्र्युपदेश। करविला प्रवेश सन्मार्गीं ॥ १२७ ॥

मेघा साठ्यांचे सेवेस लागला। परस्परांशीं आदर वाढला ॥
गुरूच मेघा भावी साठ्यांला। लोभही जडला तयांचा ॥ १२८ ॥

असो एकदा सहज बोलतां। निजगुरूचें महात्म्य वानितां ॥
प्रेम दाटलें साठ्यांचे चित्ता। मेघास सादरता पूसती ॥ १२९ ॥

बाबांस घालावें गंगोदकस्नान। इच्छा ही माझी मनापासून ॥
तदर्थ तुज शिरडीलागून। पाठवितों जाण मुख्यत्वें ॥ १३० ॥

शिवाय तुझी अनन्य सेवा। पाहूनि वाटे माझिया जीवा ॥
सद्गुरूचा तुज संगम घडावा। पायीं जडावा तव भाव ॥ १३१ ॥

सार्थक होईल तव देहाचें। परम कल्याण या जन्माचें ॥
जा जा काया मनें वाचे। लागे सद्गुरूचे पायांस ॥ १३२ ॥

---

१ एक प्रांत ऑफिसर.

मेघा पुसे तयांची जात । वस्तुतः साठ्यांसही ती अज्ञात ॥
म्हणती कोणी अविंधही वदत । वैसती मशीदींत म्हणवूनी ॥ १३३ ॥

अविंध हा शब्द कानीं पडतां । जाहली मेघामनीं दुश्चित्तता ॥
नाहीं नीच यवनापरता । काय गुरुता तयाची ॥ १३४ ॥

नाहीं म्हणतां साठे क्षोभती । होय म्हणतां पावेन दुर्गती ॥
करावें काय चालेना मती । चिंतावर्ती तो पडला ॥ १३५ ॥

इकडे आड तिकडे विहीर । दोलायमान मनीं अस्थिर ॥
परी साठ्यांचा आग्रह फार । केला निर्धार दर्शनाचा ॥ १३६ ॥

पुढें मेघा शिरडीस आला । मशीदीचे अंगणीं पातला ॥
पायरी जों चढूं लागला । बाबांनीं लीला आरंभिली ॥ १३७ ॥

उग्र स्वरूप धारण केलें । पाषाण हातीं घेऊन वदले ॥
खबरदार पायरीवर पाऊल ठेविलें । यवनें वसविलें हें स्थान ॥१३८॥

तूं तो ब्राह्मण उंच वर्ण । मी तो नीचाचा नीच यवन ॥
होईल विटाळ तुजलागून । जाई परतोन माघारा ॥ १३९ ॥

तें कातावलेपणाचें रूप । दुजें प्रळयरुद्राचें स्वरूप ॥
पहाणारांस होत थरकांप । चळी कांपत तंव मेघा ॥ १४० ॥

परी हा राग केवळ वरवर । अंतरीं दयेचा वाहे पूर ॥
मेघा थक्क विस्मयनिर्भर । कैसें मदंतर कळलें यां ॥ १४१ ॥

कोठें खेडा जिल्हा दूर । कोठें लांब अहमदनगर ॥
माझें विकल्पाकृष्ट अंतर । अविष्करण हें त्याचें ॥ १४२ ॥

बाबा जों जों मारूं धांवत । तों तों मेघाचें धैर्य खचत ॥
पाऊल एकेक मागेंच पडत । जावया न धजत पुढारा ॥ १४३ ॥

तैसाच कांहीं दिवस राहिला । बाबांचा रागरंग पाहिला ॥
शक्य ती सेवा करीत गेला । परी न पटला दृढ विश्वास ॥ १४४ ॥

पुढें मग तो घरासि गेला । ज्वरार्त झाला अंथरुणीं खिळिला ॥
तेथें बाबांचा ध्यास लागला । परतोनि आला शिरडीस ॥ १४५ ॥

तो जो आला तोच रमला । साईपायीं भाव जडला ॥
साईचा अनन्य भक्त जाहला । साईच त्याजला एक देव ॥ १४६ ॥

मेघा आधींच शंकरभक्त । होतां साईपदीं अनुरक्त ॥
शंकरचि भावी साईनाथ । तोच उमानाथ तयाचा ॥ १४७ ॥

करी मेघा अहर्निश । साई शंकर नामघोष ॥
बुद्धी ही तदाकार अशेष । चित्त किल्मिषविरहीत ॥ १४८ ॥

झाला साईचा अनन्य भक्त । साईस प्रत्यक्ष शंकर भावित ॥
शंकर शंकर मुखें गर्जत । अन्य दैवत मानीना ॥ १४९ ॥

साईच त्याचें देवतार्चन । साईच त्याचा गिरिजारमण ॥
येच दृष्टीचा ठाय घालून । नित्य प्रसन्नमन मेघा ॥ १५० ॥

शंकरास बेलाची आवड । शिरडींत नाहीं बेलाचें झाड ॥
मेघा तदर्थ कोस दीडकोस । जाऊनि निज चाड पुरवितसे ॥१५१॥

दीड कोसाचा काय पाड । बेलालागीं लंघिता पहाड ॥
परी पूजेचें पुरविता कोड । फेडिता होड मनाची ॥ १५२ ॥

लांबलांबून बेल आणावा । पूजासंभार पूर्ण मिळवावा ॥
ग्रामदेवांचा अनुक्रम घ्यावा । सर्वांस वाहवा यथाविधी ॥ १५३ ॥

मग त्याच पावलीं जावें मशीदीं । मे वंदावी बाबांची गादी ॥
करूनिया पदसंवाहनादी । पदतीर्थ आधीं सेवी तो ॥ १५४ ॥

मेघाचिया आणिक कथा । आनंद होईल श्रवण करीतां ॥
ग्रामदेवांविषयीं आदरता । दिसेल व्यापकता साईची ॥ १५५ ॥

मेघा शिरडीस असेपर्यंत । दुपारची आरती करीतो नित ॥
परी आधीं ग्रामदेव समस्त । पूजून मशिदींत जात असे ॥ १५६ ॥

ऐसा तयाचा नित्यक्रम । एके दिसीं चुकला हा अनुक्रम ॥
खंडोबाच्या पूजेचा अतिक्रम । घडला परिश्रम करितांही ॥ १५७ ॥
पूजा कराया केला यत्न । द्वार नुघडे करितां प्रयत्न ॥
म्हणून ती पूजा तैसीच वगळून । आला तो घेऊन आरती ॥ १५८ ॥
तेव्हां बाबा वदती तयाला । पूजेंत त्वां आजला खंड पाडिला ॥
पूजा पावल्या सर्व देवाला ॥ एक राहिला पूजेविण ॥ १५९ ॥
जा ती करून मग ये येथें । मेघा वदे द्वार बंद होतें ॥
उघडूं जातां उघडेना तें । वगळणें पुजेतें भाग आलें ॥ १६० ॥
बाबा वदती जा तूं पाहे । दार आतां उघडें आहे ॥
मेघा तात्काळ जाय लवलाहे । अनुभवलाहो बोलाचा ॥ १६१ ॥
खंडेरायाची पूजा केली ॥ मेघाचीही मळमळ गेली ॥
पुढें बाबांनीं करूं दिधली । पूजा अपुली मेघाला ॥ १६२ ॥
मग गंध पुष्पादि अष्टोपचार । पूजा समर्पी अति सादर ॥
यथाशक्ति दक्षिणा हार । फलभारही अर्पितसे ॥ १६३ ॥
एकदां मकर संक्रांती दिनीं । गोदावरीचें आणून पाणी ॥
बाबास अभ्यंग चंदन चर्चुनी । घालावें मनीं स्नान आलें ॥१६४॥
आज्ञेलागी पिच्छा पुरवितां । इच्छेस येईल तें कर जा म्हणतां ॥
मेघा घागर घेऊनि तत्त्वतां । पाणियाकरितां निघाला ॥ १६५ ॥
आला न उदयाचलीं जों तरणी । मेघा निघे रिक्तकलशपाणी ॥
निरातपत्र अनवाणी । आणूं पाणी गोमतीसी ॥ १६६ ॥
जातां येतां आठ कोस । लागेल मार्ग क्रमावयास ॥
पडतील कष्ट आणि सायास । स्वप्नींही तयास येईना ॥ १६७ ॥
ही तो मेघास नाहीं चिंता । निघाला तो अनुज्ञा मिळतां ॥
असतां निश्चयाची दृढता । कार्योल्लासता सर्वेच ॥ १६८ ॥

गंगोदकें साईंस स्नान। घालावें ऐसें होतां मन ॥
कैंचे सायास कैंचा शीण। एक प्रमाण दृढ श्रद्धा ॥ १६९ ॥
असो ऐसें ते पाणी आणिलें। ताम्र गंगालयीं रिचविलें ॥
स्नानार्थ उठावे आग्रह चालले। परी न मानिलें बावांनीं ॥ १७० ॥
माध्यान्हीची आरती झाली। मंडळी घरोघरीं निघोन गेली ॥
झाली स्नानाची तयारी सगळी। दुपार भरली मेघा वदे ॥ १७१ ॥
पाहूनि मेघा अत्याग्रही। मग तो साई लीला विग्रही ॥
कर मेघाचा निजकरांहीं। धरूनि पाही संबोधी ॥ १७२ ॥
नकोरे मज गंगास्नान। ऐसा कैसा तूं नादान ॥
किमर्थ मज फकीराकारण। गंगाजीवन मज काय ॥ १७३ ॥
परी मेघा तें कांहीं न ऐके। शंकरासम जो बावांस लेखे ॥
गंगास्नानानें शंकर हरिखे। हें एकचि ठाउकें तयातें ॥ १७४ ॥
म्हणे बावा आजिचा दिन। मकरसंक्रांतीचा सण ॥
गंगोदकें शंकर स्नपन। करितां सुप्रसन्न तो होई ॥ १७५ ॥
मग पाहूनि तयाचें प्रेम। आणि तयाचा अढळ नेम ॥
म्हणती पुरवीं तुझाचि काम। शुद्धांतर्याम मेघाचें ॥ १७६ ॥
ऐसें म्हणून मग ते उठले। स्नानार्थ मांडिल्या पाटावर बसले ॥
मस्तक मेघापुढें ओढवलें। म्हणतीं इवलेसें जळ घाली ॥ १७७ ॥
सकळ गात्रीं शिर प्रधान। करी तयावरी लवजळ सिंचन ॥
तें पूर्ण स्नान केलिया समान। हें तरी मानरे इतुकें ॥ १७८ ॥
बरें म्हणून कलश उचलिला। शिरीं ओततां प्रेमा जो दाटला ॥
हरगंगे म्हणून तो रिचविला। सबंध ओतिला अंगावर ॥ १७९ ॥
मेघास अत्यंत आनंद झाला। माझा शंकर सचैल न्हाणिला ॥
घडा रिता जैं खालीं ठेविला। पाहूं लागला नवल तो ॥ १८० ॥

सर्वांगीं जरी ओतिलें उदक। शिरचि तेवढें ओलें एक ॥
इतर अवयव सुके टाक। वस्त्रींही टाक न जलाचा ॥ १८१ ॥

मेघा जाहला गलिताभिमान। निकटवर्ती विस्मयापन्न ॥
ऐसे भक्तांचे लाड आपण। पुरवीत संपूर्ण श्रीसाई ॥ १८२ ॥

तुझ्या मनीं घालावें स्नान। जा घाल तुझ्या इच्छेसमान ॥
त्यांतही माझ्या अंतरीची खूण। सहज जाण लाधसील ॥ १८३ ॥

हेंच साईभक्तीचे वर्म। व्हावा मात्र सुदैवें समागम ॥
मग तया कांही न दुर्गम। सर्वचि सुगम क्रमेंक्रमे ॥ १८४ ॥

बसतां उठतां वार्ता करितां। सकाळा दुपारा फेरिया फिरतां ॥
भक्त श्रद्धा स्थैर्य धरितां। ईप्सितार्था संपादी ॥ १८५ ॥

परी ऐसी कांही खूण। प्रत्यक्ष व्यवहारीं पटवून ॥
क्रमानुसार गोडी लावून। परमार्थाकलन तो करवी ॥ १८६ ॥

ऐसीच मेघाची आणीक कथा। सुखावतील श्रोते परिसतां ॥
भक्तप्रेम साईचें पहातां। आनंद चित्ता होईल ॥ १८७ ॥

बाबांची एक मोठी छबी। होती नानांनी[1] जी दिधली नवी ॥
ती ही मेघा वाड्यांत ठेवी। पूजेस लावी भक्तीनें ॥ १८८ ॥

मशीदींत प्रत्यक्ष मूर्ती। वाड्यांत प्रतिमापूर्ण प्रतिकृती ॥
दोनी स्थळीं पूजा आरती। अहोरात्रीं चालली ॥ १८९ ॥

ऐसी सेवा होतां होतां। सहज बारा मास लोटतां ॥
मेघा पहाटे जागृत असतां। देखिलें दृष्टांता तयानें ॥ १९० ॥

असतां मेघा शेजेप्रती। जरी निमीलित नेत्रपाती ॥
अंतरीं असतां पूर्ण जागृती। पाहे स्पष्टाकृति बाबांची ॥ १९१ ॥

---

१ कैं. वा नानासाहेब चांदोरकर.

बाबाही जाणूनि तयाची जागृती । अक्षता टाकूनि बिछान्यावरती ॥
मेघा त्रिशूल काढीरे म्हणती । गुप्त होती तेथेंच ॥ १९२ ॥

हे बाबांचे शब्द परिसता । डोळे उघडले अति उल्हासता ॥
पाहूनि बाबांची अंतर्धानता । बहु विस्मयता मेघास ॥ १९३ ॥

मेघ तंव पाही चोहोंकडे । तांदुळ शेजेवर जिकडेतिकडे ॥
वाड्याचीं पूर्ववत बंद कवाडें । पडलें तें कोडें तयास ॥ १९४ ॥

मशीदीस जाऊन तत्काळीं । बाबांचें दर्शन घेतेवेळीं ॥
मेघानें त्रिशूळकथा कथिली । आज्ञा मागितली त्रिशूळाची ॥ १९५ ॥

दृष्टांत साद्यंत मेघानें कथिला । बाबा वदती दृष्टांत कसला ॥
शब्द नाहीं का माझा परिसिला । काढ म्हणितला त्रिशूळ तो ॥१९६॥

दृष्टांत म्हणूनि माझे बोल । जातां काय कराया तोल ॥
बोल माझे अर्थ सखोल । नाहीं फोल अक्षरही ॥ १९७ ॥

मेघा म्हणे आपण जागविलें । ऐसेंच आरंभीं मजही वाटलें ॥
परी दार नव्हतें एकही खुलें । म्हणून मानिलें तें तैसें ॥ १९८ ॥

तयास बाबांचें ऐका उत्तर । " माझिया प्रवेशा नलगे दार ॥
नाहीं मज आकार ना विस्तार । वसे निरंतर सर्वत्र ॥ १९९ ॥

टाकूनिया मजवरी भार । मीनला जो मज साचार ॥
तयाचे सर्व शरीरव्यापार मी सूत्रधार चालवी ॥ २०० " ॥

असो पुढें नवल विंदान । त्रिशूळाचें प्रयोजन ॥
श्रोतां परिसिज सावधान । येईल अनुसंधान प्रत्यया ॥ २०२ ॥

येरीकडे मेघा जो परतला । त्रिशूळ काढावया आरंभ केला ॥
वाडियांत छबीनिकट भिंतीला । त्रिशूळ रेखाटिला रक्तवर्ण ॥ २०३ ॥

दुसरेच दिवशीं मशिदींत । आला पुण्याहून रामदास भक्त ॥
प्रेमें बाबांस नमस्कारित । लिंग अर्पीत शंकराचें ॥ २०४ ॥

इतक्यांत मेघाही तेथें आला । बाबांसी साष्टांग प्रणाम केला ।
बाबा म्हणती "हा शंकर आला"। सांभाळी याजला तूं आतां ।२०५

ऐसें होतां लिंग प्राप्त । त्रिशूळ दृष्टांतापाठीं अवचित ॥
मेघा तटस्थ लिंगचि देखत । प्रेमें सद्गदित जाहाला ॥ २०६

आणीक पाहाया लिंगाचा अनुभव । काका साहेब दीक्षितांचा अपूर्व॥
श्रोतां सादर परिसिजे सर्व । जडेल भरवसा साईपदीं ॥ २०७ ॥

येरीकडे जों लिंग घेउनी । निघे मेघा मशीदींतुनी ॥
दीक्षित वाड्यांत स्नान सारूनी । नामस्मरणीं निमग्न ॥ २०८ ॥

धूतवस्त्रें अंग पुसून । शिळेवरी उभे राहून ॥
टुवाल डोईवर घेऊन । करीत स्मरण साईचें ॥ २०९ ॥

नित्यनेमा अनुसरून । शिरोभाग आच्छादून ॥
करीत असतां नामस्मरण । लिंगदर्शन जाहलें ॥ २१० ॥

चालले असतां नामस्मरण । आजचि कां व्हावें लिंगदर्शन
ऐसें जों दीक्षित विस्मयापन्न । मेघा सुप्रसन्न सन्मुख ॥ २११ ॥

म्हणे मेघा पहा काका । लिंग बाबांनीं दिधलें विलोका ॥
काका पावले सविस्मय हरिखा । लिंग विशेखा देखुनी ॥ २१२ ॥

रूपरेखा आकार लक्षणीं । आलें ध्यानीं जें पूर्वक्षणीं ॥
तेंच तें लिंग पाहून तत्क्षणीं । दीक्षित मनीं सुखावले ॥ २१३ ॥

असो पुढें मेघाचे हातून । त्रिशूळलेखन होऊन पूर्ण ॥
छबीसंन्निध लिंग स्थापन । साईनीं करवून घेतलें ॥ २१४ ॥

मेघास आवडे शंकरपूजन । करून शंकर लिंगप्रदान ॥
केलें तद्भक्तीचें दृढीकरण । नवलविंदान साईचें ॥ २१५ ॥

---

१ असेच गणपती स्थापनेसंबंधे एका बाईस पडलेल्या स्वप्नाचें टिप्पण रा. रा. हरी सिताराम दीक्षित यांनीं केलेलें आहे तें एणेंप्रमाणें:—

ऐसी काय एक कथा । सांगेन ऐशा अपरिमिता ॥
परी होईल ग्रंथविस्तारता । म्हणून श्रोतां क्षमा कीजे ॥ २१६ ॥
अथापि तुम्ही श्रवणोत्सुक । म्हणोन कथीन आणिक एक ॥
पुढील अध्यायीं साईचें कौतुक । याहून अलौकिक दिसेल ॥ २१७ ॥
होऊन हेमाड साईसीं शरण । करवी साईचरित्र श्रवण ॥
होईल तेणे भवभयहरण । दुरितनिवारण सकळांचें ॥ २१८ ॥

इति श्री संतसज्जन प्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥
श्रीसाईसमर्थसच्चरिते । दृष्टांत कथनं नाम ॥
अष्टाविंशतितमोध्यायः संपूर्णः ॥

॥ श्री सद्गुरू साईनाथार्पणमस्तु शुभं भवतु ॥

"एकदा मी शिर्डीस जातेवेळीं मोरेश्वरराव प्रधान मला बोरीबंदरावर भेटावयास आले व सांताक्रुझला आपल्या घरीं गणपती बसवायचा काय हें महाराजास विचारावयास सांगितलें. मीं त्याप्रमाणें शिर्डीस गेल्यावर महाराजास विचारिलें. महाराजांनीं "होय" म्हणून आज्ञा केली. ती आज्ञा कळविण्यासाठीं मी मोरेश्वररावास पत्र लिहिलें व महाराजांना विचारून तें त्याच दिवशीं पोष्टांत टाकलें. त्याच रात्रीं पहाटेच्या सुमारास साटाक्रुझ येथें मोरेश्वररावांची मेहुणी तातीबाई इला स्वप्न पडलें व त्यांत एक कोनाड्यांत अति सुंदर गणपतीची मूर्ती बसलेली तिला दिसली. तिनें ते स्वप्न सकाळीं उठल्यावर घरांत सांगितलें व दुसरे दिवशीं महाराजांच्या आज्ञेचें पत्र येऊन पोहोंचलें. अर्थात स्वप्नद्वारा महाराजांनीं अगाऊच सूचना दिली."

आख्यान-रत्न-माला, नांदेड.

या मालेत अर्वाचीन कवींनीं रचलेलीं कीर्तनोपयोगी आख्यानें दिलीं जातील ह. भ. प. संतकवी दासगणू महाराजाचीही प्रेमळ व प्रासादिक आख्यानें येतील

वर्षांतून सहा पुस्तकें निघतील. पुस्तकाचा आकार डेमी अष्टपत्री, पृष्ठ सं. ४८ प्र. पु. किं. ८ आणे.

एक रुपया प्रवेश फी भरणारास पाउणपट किंमतींत पुस्तक मिळेल. एकदम सहा पुस्तकाची किं. प्र. फीसह ३। रु.

ग. अ. सराफ, नांदेड.

कविवर्य संत महिपतीबावा यांच्या धर्तीवर लिहिलेल्या ह. भ. परायण दास गणू महाराज यांच्या संतलीलामृत व भक्तलीलामृताच्या प्रती मिळण्याचे ठिकाणः—

गो. र. दाभोळकर.

५ सेंटमार्टिन्स रोड, वांद्रे.

बी. बी. सी. आय. रेल्वे.

श्री साईलीला

मासिक पुस्तक

वर्ष ३ रें.] वैशाख–ज्येष्ठ शाके १८४७ [अंक २–३ रा.

नलिनीदलगतजलमतितरलम् । तद्वज्जीवनमतिशयचपलम्॥

क्षणमिह सज्जनसंगतिरेका । भवति भवार्णवतरणे नौका ॥

श्री शंकराचार्य.

संपादकः—लक्ष्मण गणेश महाजनी.

प्रकाशकः— रामचंद्र आत्माराम तर्खड,

श्री साईलीला कचेरी, [illegible] रोड, बांद्रा, बी. बी. रेल्वे.

अनुक्रमणिका.

महाराजांचे अनुभव ३२१-३४४

स्फुट विषय २६८-२९६

श्री साईसच्चरित ४८३-५०६

विनंती

या मासिकाचे वर्ष चैत्रापासून सुरू असते. रुजून शके १८४६ चीही वर्गणी कित्येकांची आलेली नाहीं. गेल्या फाल्गुनचे अंकांत आग्रहाची विनंती केली असूनही पुष्कळ वर्गणीदाराकडून शके १८४७ सालची वर्गणी अजून आलेली नाहीं. तरी वर्गणीदार आपली वर्गणी वेळेवर पाठवितील अशी उमेद आहे.

वर्गणीचे दर

वार्षिक टपाल खर्चासह मनिआर्डरीनें अगाऊ रु. ३।= व्ही. पी. नें रु. ३॥=, चालू अंकाची -।=, मागील अंक शिल्लक असल्यास -॥-.

नोटीस.

या मासिकासंबंधानें पत्रव्यवहार करणें तो खालीं सही करणार यांच्या नांवानें खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर करावा.

गोविंद रघुनाथ दाभोळकर.

श्रीसाईलीला ऑफीस. ५ सेंट मार्टिन्स रोड, वांद्रें. बी. बी. रेल्वे.

पोंच.

'प्रभु-प्रभात' या मासिकाच्या ३ ऱ्या वर्षाच्या २ ऱ्या अंकांत कोणी श्री साईभक्तानें "श्रीसाई लीला" मासिक पुस्तकाची जाहिरात देऊन तो अंक आमचेकडे पाठविला आहे. त्याबद्दल श्रीसाईभक्ताचे आम्हीं फार आभारी आहोंत. त्यांची ही सेवा श्री चरणीं खास रुजू होईल. श्रीसाई भक्तानें आपलें नांव, प्रसिद्धी करितां नव्हे, परंतु आमचे माहितीकरितां आम्हांला कळविल्यास फार आभारी होऊं.

"गेल्या अंकांत जाहीर केल्याप्रमाणें या जोड अंकाला ८० पृष्ठां-ऐवजीं फक्त ७२ पृष्ठेंच देऊन ८ कमी केलीं आहेत" आ.

दाभोळकर

रा. रा. मोरेश्वरराव विश्वनाथ प्रधान [illegible] मुंबई [illegible] यांचे श्री साईबाबांविषयींचे अनुभव

॥ श्री साईबाबा समर्थ ॥

एकदा असे झाले की, आमच्या घरातील सर्व मुलांस गोवर आला त्यांत एका मुलास फारच आला, व स्वभावतः तो अशक्त असल्याकारणाने ४।५ दिवसानंतर तो मुलगा आजची रात्र काढीत नाही असे डॉक्टरास वाटून त्याने जातेवेळीं तो मुलगा आजची रात्र काढणार नाहीं असे घरातील इतर मंडळीस स्पष्ट सांगितले. डॉक्टर गेल्यानंतर सर्व मंडळींची तोंडे मला उतरलेली दिसलीं. व मुलगा तर अगदीं थकून गेलेला. कोणास विचारिले तर ते काय मला खरे सांगणार ? म्हणून विचारण्यापेक्षा मी श्री समर्थ साईबाबांची प्रार्थना करूं लागलें कीं, हे बाबा मला तुम्ही शिर्डीस कशी नेलीत हे तुम्हासच ठाऊक व तुमच्या नजरेखालीं येताक्षणींच तुम्ही कोणाची कोणत्या प्रकारची नड न ठेवता माझे नशिब एकदम सुधारून टाकिलेत व हे काय ? आतां तुमच्याशिवाय कोण त्राता अशा अनेक प्रकारच्या विचाराने क्षणोक्षणीं श्री मायमाऊलीने बाबांची प्रार्थना सुरू केली. ४ दिवस जरी त्या मुलाकरिता रात्रंदिवस बसून काढले तरी त्या दिवशीं (म्हणजे अशा आणीबाणीच्या वेळीं) मला झोंप लोटली. मनांत म्हणतें बाबा हीं दुश्चिन्हे होऊं लागलीं आता काय करूं ? ढोपरावर हात ठेऊन बाबांच्या नांवाचा जप सुरू केला. ५ मिनिटांत मला निद्रेनें घेरलेंच. मग मी स्वप्न पाहू लागलें.. तें असे-मूर्तिमंत श्रीसाईबाबा माझ्यासमोर उभे आहेत व मला म्हणतात अशी काय करतेस, मुलगा तर चांगला आहे तूं भितेस काय ? पैहा उद्यां तो अगदीं बरा होईल. व उद्या वेळेवर (म्हणजे संध्याकाळीं ६—६॥ वाजता) डॉक्टरनी हा बरा होणार नाहीं असें सांगितलें त्याच वेळेवर उद्यां तो जेवावयास मागेल. तू त्याला खाणें खुशाल दे भिऊं नकोस. मी बरें म्हटले. व त्या स्वप्नांत बाबांनी दुसरेही बरेंच सांगितलें व त्यानंतर मी दचकून जागी झालें. व पहातें तो बाबा नाहीत. कोठी

नाहीं. पण मुलगा मात्र स्वस्थ झोपलेला आहे व त्याच्या जवळ पहारा करीत बसलेली सर्व मंडळी त्याचा ताप उतरला म्हणून आनंदित दिसली. मी त्या जवळच्या मंडळीला विचारलें ताप किती आहे. मंडळी म्हणाली ताप थोडा आहे. आताच त्याने थोडे दुध घेतले व झोंपी गेला तूं त्याला त्रास देऊं नको. मी बरें म्हटलें. व स्वस्थ बसले मग माझे स्वप्न मी सर्वांस सांगितलें. सर्व म्हणू लागलीं "बाबा खरोखर तुला दृष्टांत देऊन गेले. कारण त्याचें तोंड पहा मघा कसे होते. व आता कसे आहे तें." पहाट होते तोंच त्या मुलाने आपलीं सर्व खेळणीं पलंगावर मागून तो खेळूं लागला. दुसऱ्या दिवशीं नेहमींपेक्षां डॉक्टर लौकर आले कारण इतर पडलेल्या मुलांना तरी नीट औषध वगैरे पोचावें म्हणून डॉक्टर बगीच्यांत शिरतांच माळ्यापासून जो मनुष्य भेटेल त्या जवळ माझ्या प्रिय बाळाची चौकशी करूं लागले. डॉक्टरना सर्वांनीं सांगितलें कीं, धाकटे बाबू खेळत बसले आहेत. डॉक्टर फार आनंदाने वर आले व मुलाला लावूनच पाहून त्यांना फारच नवल वाटलें व म्हणाले मला आजचा दिवस हा मुलगा पाहील असे वाटलें नव्हतें व जेवढी त्याची काल प्रकृति बिघडलेली होती तेवढी आज सर्व सुधारून तो एवढा आजारी नव्हताच असें वाटेल. परंतु त्याला कांहीं खावयास देऊं नका म्हणून डॉक्टरनें सावधगिरीची सूचना दिली. इकडे तर कालच्या स्वप्नाप्रमाणें ६॥ वाजले व मुलगा जेवण मागूं लागला. डॉक्टर म्हणतात ते देऊं नका. पण बाबाच्या हुकमाप्रमाणें त्याने जें कांहीं मागितलें तें मुलाला खावयास दिलें. त्याने तेथेच बसून खाल्ले व त्याचें पोट वगैरे कांहीं न बिघडतां नेहमींपेक्षां त्याने खाणें जास्त खाऊन तें जिरविलें. व दुसऱ्या दिवशीं डॉक्टरनें त्याला फक्त जिरण्याचें औषध ठेवलें व त्याच्या मागाहून किती तरी दिवसांनीं घरांतील दुसरी गोवर आलेलीं मुलें खाऊं पिऊं लागलीं.

एके वेळीं असें झाले कीं, आमचा मुलगा अगदीं बरा होता. व नेहमींप्रमाणें आमचे वेळेवर आम्हीं झोंपलों. रात्रीं ११ चे सुमारास मला स्वप्न पडले कीं, बाबा माझे समोर उभे आहेत व मला सांगतात झोपलीस

काय ? ऊठ. ह्या मुलास आतां आकडी (Convulsion) येईल मी दचकून जागी झाले. पहातें तर हे काय अजून ह्या मुलाला ताप नाहीं. काही खोकला नाहीं आणि मला तर बाबांनीं असे सांगितलें. काय करूं ? कांहीं सुचेनासे झाले. उठून बसलें. हळूहळू आकडीवर जेवढे उपचार माहीत होते तेवढे कपाटातून बाहेर काढून ठेवले, व आमच्या मुलांना आकडयांची संवय असल्याकारणाने आमच्या घरांत नेहमीं रात्रंदिवस शेगडीवर गरम पाणी असावयाचेच. सर्व तयार करून बसले तरी मुलाचे आग तापलेले नाहीं. परंतु आमचा बाबांचे स्वप्नावर पूर्ण भरंवसा, तेव्हां कांहींतरी असेल. निजून उपयोग नाहीं असे म्हणून बसले. दोहोंच्या सुमारास मुलगा एकदम हात वर वर करूं लागला व शुद्धींतून जात आहे तोच मी सर्वांस हांका मारून जागे केले व म्हणाले पहा ह्याला आंकडी येत आहे. जो तो झोपेतून उठलेला. कोणी कोलनवाटर करितां कपाट ओढतो, कोणी पाणी पाणी करतो. मी सर्वांना सांगितले ती पहा टेबलावर सर्व औषधांची तयारी आहे व खालून गरम पाणी व शेगडीही आणलेली आहे कोणी घाबरून जाऊं नका त्याला आतां बाबा हुशार करतील माझें धैर्य पाहून सर्वांना नवल वाटले, कारण बाबांनीं ज्या अर्थी अगाऊ असें स्वप्न दिले त्या अर्थी ते मुलाचे केसालासुद्धां धक्का लागूं देणार नाहीं अशी माझी पक्की खात्री होती. अर्ध्या तासानें मुलगा शुद्धीवर आला, आंकडीचा जोर मोडला त्यानंतर सर्व मंडळी मला म्हणूं लागली मुलाला आंता आंकडी येईल हे तुला आधीं कसें समजले व तूं सर्व तयारी कशी केलीस ? तेव्हां मी त्यां सर्वांना माझ्या प्रिय बाबाची लीला सांगितली. दुसऱ्या दिवशीं सकाळ डॉक्टर आणले पुढें ४।५ दिवस मुलगा आजारी होता परंतु त्यानंतर त्याला कधींही आंकडी आली नाहीं असे किती तरी अनुभव आज उभी १५ वर्षे बाबा देत आहेत. पण कांहीं कारणामुळें म्हणा अगर बाबांची इच्छा म्हणा आपले सर्व वेळोवेळींचे अनुभव जाहीर करावे असें मुळींच मनांत येत नसे. साईलीलेच्या मागिल अंकांतील "आत्मनिवेदन वांचून आपण कांहीं

तरी हातभार लावाना असे वाटल्यावरून जसजशी [illegible] नी
अनुभव पाठवीन असे म्हणते.

पूर्वी एके दिवशीं मला स्वप्नात बाबा म्हणाले कीं " पहा मी तुझ्या करता येथपर्यंत आलों आतां माझ्या पायावर हळदकुंकु घाल " मी स्वप्नात हळदकुंकु घातले. हार वगैरे अर्पण करून नैवेद्य पूजा केली. व दुसऱ्या दिवशीं सकाळींच रा. नानासाहेब चांदोरकर आमच्या येथे आले. त्यांना स्वप्ने विचारण्याची फार आवड असे. त्याप्रमाणे त्यांनीं सर्वांस विचारून मजवर जेव्हा पाळी आली तेव्हां मी वरील स्वप्न त्याना सांगितले. ते म्हणाले आतां तुम्हीं रुप्याच्या पादुका करा व केव्हा शिरडीस बाबाकडे जाल तेव्हा बरोबर न्या. व बाबांचे पायास लावून आणा. त्याप्रमाणे आमचा लवकर जाण्याचा सुयोग आला व आम्हीं पादुकाही नेल्या व नित्याप्रमाणे मी पूजा करून मग पायाला पादुका लावीन असे मनातले मनात म्हणत आहे तोंच बाबानीं एक पाय उभा व एकच पाय खालीं ठेविला होता त्या एका पायाची सर्वांनी पूजा केली पण अंतर्यामी माझ्या पादुकाविषयीं ठाऊक असलेल्या बाबांनीं मी त्याच्या पूजेस बसताच त्यांनीं पादुका नीट ठेवतां येतील असे दोन्ही पाय सारखे केले व मला म्हणाले कीं पायावर पादुका नीट ठेव. आणि पूजा कर. मग मी पायावर पादुका ठेऊन पुजा केली. व मी त्या उचलीन म्हणून बावांनीं स्वतः त्या पादुका उचलून माझे हातांत ठेवतेवेळेस नानासाहेबास म्हणाले " नाना हिने माझे पाय पहा कापून नेले ". असे प्रासादीक शब्द उच्चारिले. त्याप्रमाणे आम्हांवर किती जरी संकटे आलीं तरी ते आमचे पाठीराखे आहेतच अशी क्षणोक्षणीं खात्री करून दाखवितात. पांडवांना श्रीकृष्ण भगवानाचें येवढें पाठबळ असतांनासुद्धां प्रारब्ध कर्मानुसार त्यांनीं वनवास भोगला. व अनन्वीत संकटेहीं भोगलीं, तरीपण शेवटीं श्रीकृष्ण परमात्म्यानेंच त्यांना सम्राटपदास पोंचविले. त्याचप्रमाणें श्री साईबाबा आम्हीं आपले बरें वाईट प्राक्तन भोगतांना आमचेवर कृपादृष्टीच ठेवीत आहेत ह्याचा अनुभव आम्हांस प्रत्येक मिनिटास येत आहे.